

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Kilis İli Üzüm Pekmezi İmalatı

Ön Fizibilite Raporu

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Kilis İli Üzüm Pekmezi İmalatı Ön Fizibilite Raporu

2021
HAZİRAN

RAPORUN KAPSAMI

Bu ön fizibilite raporu, yatırım potansiyeli bulunan sektörleri belirlemek amacıyla Kilis ilinde Üzüm Pekmezi İmalatı Tesisi kurulmasının uygunluğunu tespit etmek, yatırımcılarda yatırım fikri oluşturmak ve detaylı fizibilite çalışmalarına altlık oluşturmak üzere Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda faaliyet gösteren İpekyolu Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmıştır.

HAKLAR BEYANI

Bu rapor, yalnızca ilgililere genel rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Raporda yer alan bilgi ve analizler raporun hazırlandığı zaman diliminde doğru ve güvenilir olduğuna inanılan kaynaklar ve bilgiler kullanılarak, yatırımcıları yönlendirme ve bilgilendirme amaçlı olarak yazılmıştır. Rapordaki bilgilerin değerlendirilmesi ve kullanılması sorumluluğu, doğrudan veya dolaylı olarak, bu rapora dayanarak yatırım kararı veren ya da finansman sağlayan şahıs ve kurumlara aittir. Bu rapordaki bilgilere dayanarak bir eylemde bulunan, eylemde bulunmayan veya karar alan kimselere karşı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile İpekyolu Kalkınma Ajansı sorumlu tutulamaz.

Bu raporun tüm hakları İpekyolu Kalkınma Ajansı'na aittir. Raporda yer alan görseller ile bilgiler telif hakkına tabi olabileceğinden, her ne koşulda olursa olsun, bu rapor hizmet gördüğü çerçevenin dışında kullanılamaz. Bu nedenle; İpekyolu Kalkınma Ajansı'nın yazılı onayı olmadan raporun içeriği kısmen veya tamamen kopyalanamaz, elektronik, mekanik veya benzeri bir araçla herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi veya teksir edilemez, dağıtılamaz, kaynak gösterilmeden iktibas edilemez.

İÇİNDEKİLER

1. YATIRIMIN KÜNYESİ	3
2. EKONOMİK ANALİZ	5
2.1. Sektörün Tanımı	5
2.2. Sektöre Yönelik Sağlanan Destekler	5
2.2.1. Yatırım Teşvik Sistemi	6
2.2.2. Diğer Destekler	8
2.3. Sektörün Profili	10
2.4. Dış Ticaret ve Yurt İçi Talep	12
2.5. Üretim, Kapasite ve Talep Tahmini	15
2.6. Girdi Piyasası	15
2.7. Pazar ve Satış Analizi	17
3. TEKNİK ANALİZ	19
3.1. Kuruluş Yeri Seçimi	19
3.2. Üretim Teknolojisi	19
3.3. İnsan Kaynakları	21
4. FİNANSAL ANALİZ	24
4.1. Sabit Yatırım Tutarı	24
4.2. Yatırımın Geri Dönüş Süresi	24
5. ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİ ANALİZİ	25

TABLolar

Tablo 1: Bölgesel Teşvik Uygulamaları Destek Unsurları	6
Tablo 2: Yatırım Sektörü ve Teşvik Unsurlarından Yararlanmak için Asgari Sabit Yatırım Tutarı	6
Tablo 3: Cazibe Merkezleri Programı Destek Unsurları	8
Tablo 4: KOSGEB Kredi Faiz Desteğinden Faydalanabilecek İşletmeler ve Destek Unsurları	8
Tablo 5: Gıda Sektörü Kapasite Kullanım Oranları	12
Tablo 6: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Dünya İhracat Değerleri.....	12
Tablo 7: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Ülkelerin İhracat Değerleri (Ton)	13
Tablo 8: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Ülkelerin İhracat Değerleri (\$).....	13
Tablo 9: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Türkiye İhracat Verileri.....	13
Tablo 10: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Türkiye İthalat Verileri.....	14
Tablo 11: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Türkiye'den İhracat Yapılan Ülkeler (Ton).....	14
Tablo 12: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Türkiye'den İhracat Yapılan Ülkeler (1.000 \$).....	14
Tablo 13: Dünya Üzüm Üretim Verileri	15
Tablo 14: Dünyada Ülkeler Bazında Üzüm Üretimi (milyon Ton).....	15
Tablo 15: Türkiye İler Bazında Üzüm Üretim Verileri (1.000 da/ton).....	16
Tablo 16: Kilis İli Üzüm Üretim Alanları (da).....	16
Tablo 17: Kilis İli Üzüm Üretim Miktarı (ton)	16
Tablo 18: Kilis İli Üzüm Fiyatları (TL/kg).....	17
Tablo 19: Hedeflenen Satış Bölgeleri Verileri (2020)	18
Tablo 20: Tesiste Üretilen Ürün Türleri, Yıllık Üretim Miktarları ve Ortalama Satış Fiyatları.....	18
Tablo 21: Üzüm Pekmezinin Kimyasal Özellikleri	20
Tablo 22: Makine Ve Ekipmanların Listesi	21
Tablo 23: Kilis İli 15 Yaş ve Üzeri Nüfusu Eğitim İstatistikleri	21
Tablo 24: Çalışma Çağındaki Nüfus İstatistikleri ve Bu İstatistiğin İl Nüfusuna Oranı	22
Tablo 25: Kilis İli Çalışma Çağındaki Nüfus	23
Tablo 26: Kilis İli Genç Nüfusunun Çalışma Çağındaki Nüfusa Oranı	23
Tablo 27: Personel Giderleri	23
Tablo 28: Sektörde Önde Gelen Ülkeler Asgari Ücretleri (Aylık)	24
Tablo 29: Sabit Yatırım Tutarı	24

ŞEKİLLER

Şekil 1: Yatırım Teşvik Belgesi Başvuru Süreci	7
--	---

RESİMLER

Resim 1: Kilis OSB Coğrafi Konumu	19
---	----

KİLİS İLİ ÜZÜM PEKMEZİ İMALATI ÖN FİZİBİLİTE RAPORU

1. YATIRIMIN KÜNYESİ

Yatırım Konusu	Üzüm Pekmezi İmalatı	
Üretilen Ürün/Hizmet	Üzüm Pekmezi	
Yatırım Yeri (İl - İlçe)	Kilis/Merkez	
Tesisin Teknik Kapasitesi	1.200 ton/yıl	
Sabit Yatırım Tutarı	1,1 milyon \$	
Yatırım Süresi	12 ay	
Sektörün Kapasite Kullanım Oranı	%75	
İstihdam Kapasitesi	16 Personel	
Yatırımın Geri Dönüş Süresi	5 yıl	
İlgili NACE Kodu (Rev. 3)	10.39.03 - Meyve ve sebzelerden jöle, pekmez, marmelat, reçel vb. imalatı (pestil imalatı dâhil)	
İlgili GTİP Numarası	2007.99.39.00.11 - Pekmezler; şeker oranı > %30, pişirilerek hazırlanmış, ilave şekerli/şekersiz	
Yatırımın Hedef Ülkesi	Almanya, Belçika, İtalya, Avusturya, Fransa, Hollanda, İspanya, S. Arabistan, Irak, İsrail	
Yatırımın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına Etkisi	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki
	Amaç 1: Yoksulluğa Son Amaç 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Amaç 9: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı,	Amaç 3: Sağlık ve Kaliteli Yaşam Amaç 12: Sorumlu Üretim ve Tüketim
Diğer İlgili Hususlar	Doğal ve tamamen bölge imkânlarıyla yetiştirilen üzümlerden pekmez üretiminde, sağlık için tehlike arz edebilecek herhangi bir katkı vb. kimyasal madde kullanılmamaktadır. Tarımsal ürünlerin değerlendirildiği imalat tesislerinin yaygınlaşması bölge sanayinin ve alt yapısının gelişmesine de katkı sağlayacaktır. Ayrıca yeni istihdam imkânlarının sağlanması il dışına verilen göçü de önleyecektir..	

Subject of the Project	<i>Grape Molasses Production</i>	
Information about the Product/Service	<i>Grape Molasses</i>	
Investment Location (Province-District)	<i>Kilis</i>	
Technical Capacity of the Facility	<i>1.200 tons/year</i>	
Fixed Investment Cost	<i>1.1 million \$</i>	
Investment Period	<i>12 Months</i>	
Economic Capacity Utilization Rate of the Sector	<i>%75</i>	
Employment Capacity	<i>16 employees</i>	
Payback Period of Investment	<i>5 years</i>	
NACE Code of the Product/Service (Rev.3)	<i>10.39.03 – Production of jelly, molasses, marmalade, jam, etc. from fruits and vegetables (including the pestil production)</i>	
Harmonized Code (HS) of the Product/Service	<i>2007.99.39.00.11 - Molasses; sugar ratio > 30%, cooked, added sugar/sugarfree</i>	
Target Country of Investment	<i>Germany, Belgium, Italy, Austria, France, Netherlands, Spain, S. Arabia, Iraq, Israel</i>	
Impact of the Investment on Sustainable Development Goals	Direct Effect	Indirect Effect
	<i>Goal 1: End Poverty Goal 8: Decent Work and Economic Growth Goal 9: Industry, Innovation and Infrastructure</i>	<i>Goal 3: Health and Quality Life Goal 12: Responsible Production and Consumption</i>
Other Related Issues	<i>In the production of molasses from grapes grown naturally and completely with the possibilities of the region, any additives that may pose a health hazard, etc. no chemicals are used.</i> <i>The expansion of manufacturing facilities where agricultural products are evaluated will also contribute to the development of the industry and infrastructure of the region. In addition, providing new employment opportunities will prevent migration out of the province.</i>	

2. EKONOMİK ANALİZ

2.1. Sektörün Tanımı

Yaş sebze meyve sektörü, tarım sektörü içerisindeki en önemli alt sektörlerden biridir. Yaş sebze meyve sektörü, meyve ve sebzelerin tarımsal faaliyetlerle yetiştirilmesi ve yetiştirilen ürünlerin doğal bozunum süresinin tamamlanmasından önce ve üzerlerinde asli yapılarını değiştirici bir işlem yapılmadan nihai tüketicilere ya da işleme tesislerine ulaştırılması faaliyetlerini içerir. Yaş sebze meyve kategorisine, yumru kökler (patates, yer elması vb.) ve ağaçta yetişen kabuklu yemişler (fındık, ceviz, fıstık, vb.) haricinde bilinen bütün meyve ve sebze türleri girmektedir. Yaş meyve ve sebze sektörü, insanlığın temel ihtiyacı olan bitkisel karbonhidrat, protein ve vitaminlere sahip besinlerin üretilmesi ve tüketime sunulması gibi insanlık için hayati bir işlevi yerine getirir.

Ülkemiz, bağcılık için oldukça elverişli bir coğrafi yapıya sahip olması nedeniyle yüzyıllardan beri Anadolu'da üzüm yetiştiriciliği yapılmaktadır. Türkiye, dünyada üzüm hasat edilen alana sahip olan ülkeler sıralamasında beşinci, üzüm üretimi sıralamasında da üçüncü sırada yer almaktadır. Üzümün sofralık olarak kullanımının yanı sıra şaraplık, kurutmalık, sirke, pekmez, pestil, reçel, meyve suyu gibi mamul ürünler şeklinde değerlendirilme olanağı da bulunmaktadır. Ticaret Bakanlığı'nın 2019 yılı Çekirdeksiz Kuru Üzüm Raporu'na göre ülkemizde üretilen üzümlerin yaklaşık % 35'i kurutmalık, % 30'u sofralık, % 30'u pekmez, pestil, sucuk, şıra ve % 5'i de şaraplık olarak değerlendirilmektedir.

Yurdumuzda pekmez, içerisinde şeker bulunan birçok üründen üretilmekle birlikte üzüm hammaddeler arasında ilk sırada yer almaktadır. Üzüm pekmezi, taze ve kuru üzüm şirasının azaltılmaksızın veya kalsiyum karbonat veya sodyum karbonat ile asitliğini azaltarak, tanen, jelatin veya uygun enzimler ile durultulduktan sonra tekniğine uygun olarak vakum altında veya açıkta koyulaştırılması ile elde edilen koyu kıvamlı veya çöğen, bal, süt, süttozu, yumurta akı gibi maddelerin ilavesi ile katılaştırılan bir ürün olarak tanımlanmaktadır.

İçerdiği yüksek meyve şekerinden dolayı iyi bir karbonhidrat ve enerji kaynağı olan pekmez ülkemizde üretilen önemli geleneksel gıdalardan birisidir. Yoğun demir, kalsiyum, vitamin ve mineral maddeler ve yüksek şeker içerdiğinden dolayı iyi bir besin ve enerji kaynağıdır. Üzüm pekmezi hemen hemen yurdumuzun her tarafında üretilmekle birlikte üretim kırsal bölgelerde daha yaygın olup eski bir geçmişe sahiptir.

ISIC Rev 3.1 ve NACE Rev 2. istatistiki sınıflandırma yöntemlerine göre gıda ürünleri ve içecek imalatı sanayi; tarım, ormancılık ve balıkçılık faaliyetleriyle elde edilen hammaddelerin işlenerek insanlar ve hayvanlar için yiyecek ve içecek haline getirilmelerini ve doğrudan yiyecek mamulü olmayan birçok değişik ara ürünün üretilmesini içermektedir. Sektörün faaliyet gösterdiği alt kollar arasında işlenmiş et, balık, meyve ve sebze, katı yağlar ve sıvı yağlar, süt ürünleri, tahıl (hububat) imalatı ürünleri, unlu ve nişastalı mamuller, diğer gıda ürünleri, hayvan yemleri, alkolsüz içecekler ve maden suları gibi içeceklerin imalatı, şarap, bira, malt ve damıtılmış alkollü içeceklerin imalatı bulunmaktadır.

Üzüm pekmezi imalatı sektörü TOBB Sanayi Veri tabanına göre:

“10.39 - Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması”
 “10.39.03 - Meyve ve sebzelerden jöle, pekmez, marmelat, reçel vb. imalatı (pestil imalatı dahil)”
 üretim kodu (NACE Rev.2) altında;

Ticaret Bakanlığı'nın GTİP tablosuna göre:

“2007.99.39.00.11 - Pekmezler; şeker oranı>%30, pişirilerek hazırlanmış, ilave şekerli/şekersiz”
 sınıfında yer almaktadır.

2.2. Sektöre Yönelik Sağlanan Destekler

Sektöre yönelik sağlanan güncel devlet destekleri aşağıda detaylı bir şekilde yer almaktadır.

2.2.1. Yatırım Teşvik Sistemi

Yatırım teşvik sisteminin amacı; kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda tasarrufların katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesine, üretim ve istihdamın artırılmasına, uluslararası rekabet gücünü artıracak ve araştırma- geliştirme içeriği yüksek bölgesel ve büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımların özendirilmesine, uluslararası doğrudan yatırımların artırılmasına, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına, kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesidir (Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, 2012).

Tablo 1: Bölgesel Teşvik Uygulamaları Destek Unsurları

Destek Unsurları			BÖLGELER						
			I	II	III	IV	V	VI	CMP*
KDV İstisnası			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	50	50	-
		OSB İçi	20	25	30	40	55	55	50
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	10 yıl	10 yıl	-
		OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	12 yıl	12 yıl	10 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz Desteği	İç Kredi		YOK	YOK	3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan	7 Puan
	Döviz / Döviz Endeksli Kredi				1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan	2 Puan
Sigorta Primi Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl	10 yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl	10 yıl
Enerji Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	%25

*Cazibe Merkezleri Programı (CMP) kapsamında Kilis OSB'de yapılacak asgari 2 milyon TL imalat sanayi yatırımları 6. Bölge desteklerine ilave olarak enerji desteğinden de yararlanabilmektedir.

Tablo 2: Yatırım Sektörü ve Teşvik Unsurlarından Yararlanmak için Asgari Sabit Yatırım Tutarı

US-97 Kodu	Faaliyet Sektörü	Asgari Yatırım Tutarı
15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı	1.000.000 TL

Yatırımla İlgili Özel Şartlar: 2017-2022 yıllarında yapılacak yatırım harcamaları için vergi indirimi Yatırıma Katkı Oranına 15 puan ilave edilmekte, vergi indirim oranı %100 olmakta ve bina-inşaat harcamalarına KDV İadesi uygulanmaktadır.

Yatırım Teşvik Belgesi Başvurusu

Yatırım Teşvik Belgesi başvurusu için 2 Temmuz 2018 tarihinden itibaren yeni yatırım teşvik belgesi düzenlenmesine ilişkin tüm müracaatlar ile yabancı yatırımcıların Türkiye’de kurdukları şirket ve şubeler tarafından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na yapılan bildirimler Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen Elektronik Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Bilgi Sistemi (E-TUYS) adlı web tabanlı uygulama aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Yalnızca nitelikli elektronik sertifika sahibi olan ve yetkilendirme başvurusu talebi Bakanlıkça onaylanmış kişiler E-TUYS aracılığıyla yatırım teşvik işlemlerini yürütmek üzere sisteme erişebilmektedir. Bu nedenle, yatırımcıların ilk etapta yetkilendirme işlemini gerçekleştirmek üzere Bakanlıkça müracaat etmeleri gerekmektedir.

Şekil 1: Yatırım Teşvik Belgesi Başvuru Süreci

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Cazibe Merkezleri Programı

07.10.2020 Tarih ve 31267 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Cazibe Merkezleri Programı Kapsamında Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 3063)” karar ile Kilis İli OSB’de yapılacak yatırımlar 6. Bölgenin tüm desteklerinden aynı oran, süre ve miktar olarak yararlanması kararı alınmıştır. Cazibe Merkezi Programı kapsamında Kilis OSB’de yapılacak **imalat sanayii yatırımları** (US-97 Kodu: 15-37) için asgari sabit yatırım tutarı 2 milyon TL’dir. Bu karar ile daha önce verilmeyen Sigorta İşçi Primi desteği ve Gelir Vergisi Stopaj desteği verilmeye başlanmıştır.

Tablo 3: Cazibe Merkezleri Programı Destek Unsurları

Destek Unsurları		Bölgesel Teşvik
KDV İstisnası		Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti		Var
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	50
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	10 Yıl
Yatırım Yeri Tahsisi		Var
Faiz Desteği	TL	7 Puan
	Döviz	2 Puan
Sigorta İşçi Primi Desteği		10 Yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği		10 Yıl
Enerji Desteği (Yatırıma Katkı Oranı %)		25%

2.2.2. Diğer Destekler

a. KOSGEB Finansman Destek Programı

Programın amacı ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla, işletmelerin kamu bankaları, özel bankalar, katılım bankalarından uygun koşullarda nakdi kredi temin edebilmeleri için faiz/kâr payı masraflarına Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı tarafından destek sağlanmaktadır.

Tablo 4: KOSGEB Kredi Faiz Desteğinden Faydalanabilecek İşletmeler ve Destek Unsurları

Kredi Türü	Girişimci İşletmeler		Stratejik ve Öncelikli Sektörlerdeki İşletmeler		Azami Kredi Vadesi
	Kredi Üst Limiti	Destek Puanı	Kredi Üst Limiti	Destek Puanı	
İşletme Kredisi	50.000 TL*	10 Puan	500.000 TL	12 Puan	18 Ay
Makine Teçhizat Kredisi					36 Ay
Acil Destek Kredisi	Destek kapsamı, üst limiti ve oranı KOSGEB İcra Komitesince belirlenir.				36 Ay

*Girişimcinin genç, kadın, engelli, gazi veya birinci derecede şehit yakını olması durumunda üst limit 70.000 TL olarak uygulanır.

b. KOSGEB KOBİGEL – KOBİ Gelişim Destek Programı

Programın amacı ülkenin ulusal ve uluslararası hedefleri doğrultusunda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin, ekonomideki paylarının ve etkinliklerinin artırılması, rekabet güçlerinin ve sağladıkları katma değer in yükseltilmesi amacıyla hazırlayacakları projelerin desteklenmesidir.

Program kapsamında desteklenecek proje süresi azami 36 aydır.

- Proje kapsamında verilecek desteğin üst limiti geri ödemesiz 300.000 TL ve geri ödemeli 700.000 TL olmak üzere azami 1.000.000 TL'dir.

- Personel gideri hariç tüm giderler için uygulanacak destek oranı, yatırımın yapılması planlanan Kilis ilinin bulunduğu 5. bölgede %80'dir. Desteğin %70'i geri ödemeli ve %30'u geri ödemesiz olarak verilir.

- Personel giderleri için ise destek oranı dikkate alınmaksızın; asgari geçim indirimi dâhil net asgari ücret tutarı temel girdi olmak üzere bu programın uygulama esaslarında belirlenen hesap yöntemi ve limitlere göre belirlenen tutarda geri ödemesiz destek sağlanmaktadır.

- Projeye konu satın alınacak makine, teçhizat ve yazılımın; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca 13.09.2014 tarih ve 29118 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan SGM 2014/35 sayılı Yerli Malı Tebliği'ne uygun olarak alınmış yerli malı belgesi ile tevsik edilmesi durumunda, geri ödemesiz destek oranına %15 ilave edilir. Geri ödemeli destek oranı da aynı oranda azaltılmaktadır.

Programın uygulanmasında ve program kapsamında verilecek desteklerde Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda belirlenen hedefler ile stratejik dokümanlardaki öncelikler doğrultusunda; bölgesel, sektörel ve ölçeksel kriterler ile özel hedef grupları dikkate alınarak programda belirlenen destek üst limit ve oranlarını geçmemek üzere Başkanlık tarafından uygulama özelinde yeni limit ve oranlar belirlenebilmekte ve destek unsurları kısıtlanabilmektedir. Bu uygulamalar dönemsel veya çağrı esaslı olarak yapılabilmektedir (KOSGEB, 2020).

c. Kalkınma Ajansları Mali Destek Programı

Ajanslar, mali destek programları kapsamında paydaşların tercihleri dikkate alınarak bölge planları ile oluşturulan ve yönetim kurullarınca onaylanan önceliklerin hayata geçirilmesine katkıda bulunacak projelere mali ve teknik destek sağlamaktadır.

d. Kırsal Kalkınma Destekleri Programı

Bu programın amacı; doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, kırsal ekonomik altyapının güçlendirilmesi, tarımsal faaliyetler için geliştirilen yeni teknolojilerin üreticiler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması, kırsal toplumda yerel kalkınma kapasitesinin oluşturulmasına katkı sağlamak için yeni teknoloji içeren yatırımların desteklenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Bu program, 1/1/2021-31/12/2025 tarihleri arasında, kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak, tarım ve tarım dışı istihdamı geliştirmek, gelirleri artırmak ve farklılaştırmak için kadın ve genç girişimciler öncelikli olmak üzere gerçek ve tüzel kişilerin ekonomik faaliyetlere yönelik yatırımlar için yapılacak hibe ödemelerine ilişkin hususları kapsar.

Ekonomik yatırım konularında hibeye esas proje tutarı;

- Başvuruda bulunanların tarımsal amaçlı kooperatifler ve birlikler veya tüzel kişiler olması halinde, 8. maddenin 1. fıkrasında belirtilen yatırım konularında hibeye esas proje tutarı verilmiştir. Bu tutarlar yatırım niteliği yeni tesis olan başvurulardan 3.000.000 TL, yatırım niteliği tamamlama

olan başvurularda 2.000.000 TL, yatırım niteliği kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon olan başvurularda 1.500.000 TL'dir.

- Hibeye esas proje tutarı alt limiti en az 250.000 TL'dir. Bu limitin altındaki başvurular kabul edilmez.

- Hibeye esas proje tutarının %50'sine hibe yoluyla destek verilir. Diğer %50'si oranındaki tutarı başvuru sahipleri temin etmekle yükümlüdür.

- Proje bütçesi KDV hariç hazırlanır.

Proje toplam tutarının; bu maddede belirlenen hibeye esas proje tutarını aşması durumunda, artan kısma ait işlerin proje sahiplerince aynı katkı olarak finanse edilmesi ve yatırım süresi içerisinde tamamlanması gerekir. Bu durumun hibe başvurusu ile beraber taahhüt edilmesi şarttır.

2.3. Sektörün Profili

Gıda Ürünlerinin İmalatı Sektörü, insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan besin maddelerinin üretilmesi, işlenmesi, çeşitlendirilmesi ve değerlendirilmesi süreçlerini kapsamaktadır. Gıdanın, insan yaşamının en temel ihtiyaçlarından biri olması ve toplum sağlığı için kritik öneme sahip olması, hızla artan nüfusla birlikte gıda üretim-tüketim zincirinin günümüzde en önemli konularından biri haline gelmesine neden olmuştur. BM tarafından hazırlanan dünya nüfus projeksiyonu raporuna göre 2012 yılında 7,2 milyar olan dünya nüfusunun 2025 yılında 8 milyarı aşacağı ve 2050 yılında ise 9,6 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir (TGDF, 2016). Bu durum insanların beslenme ihtiyaçlarının karşılanmasında stratejik bir pozisyona sahip olan gıda endüstrisinin daha da önemli hale geleceğine işaret etmektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi ve Verimlilik Genel Müdürlüğünce hazırlanan Gıda ve İçecek Sektörü Raporunda yer alan tespitler aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

- Dünyada gıda sanayi ve perakendeciliği ekonomik açıdan son 10 yılda giderek büyüyerek hayatımızı daha çok etkileyen bir konuma gelmiştir.

- 21. yüzyıl dünyasında ülkeler arasındaki mücadelenin petrol, maden gibi enerji kaynakları üzerinde olacağını düşünülürken, sağlıklı gıda temini konusunun da hesaba katılması gerekmektedir.

- Dünyanın önde gelen çok uluslu şirketleri; Afrika, Latin Amerika ve Güneydoğu Asya ülkelerinde milyonlarca hektarlık tarım arazisi kiralayarak, tarım-gıda ürünlerine yatırım yapmaktadırlar.

- ABD küresel gıda ve içecek sektöründe %10,15'lik pay ile ihracatta birinci olurken Türkiye %1,39'luk pay ile 22. sırada yer almıştır. Gıda sanayi, hammaddesinin büyük bölümünü tarım sektöründen elde etmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi ve Verimlilik Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Gıda ve İçecek Sektörü 2019 raporuna göre ülkemizde tarımsal ürünlerin ortalama %35-40'ı sanayide değerlendirilirken, bu oran gelişmiş ülkelerde %60-80 arasında değişmektedir. Alt sektörler bazında bu oran %3 ile %100 arasında değişmektedir. Yeterli hammadde üretimi yanında, kaliteli, istikrarlı ve sürdürülebilir hammadde üretmek de oldukça önemlidir. TOBB verilerine göre Türkiye'de gıda ve içecek sanayine ilişkin KOBİ'ler hemen hemen her yerde bulunmaktadır. Gıda ve içecek sanayine ilişkin bölge bazında kümelenmenin sırasıyla Marmara, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerinde yoğunlaştığı görülmüştür. İl bazında bakıldığında ise; İstanbul, İzmir, Gaziantep, Ankara ve Bursa illerinde gıda ve içecek ürünlerinin imalatına yönelik işletmelerin ağırlık kazandığı tespit edilmiştir.

Üzüm, iklim ve toprak istekleri yönünden çok seçici olmaması, çoğaltma yöntemlerinin kolay olması ve farklı şekillerde değerlendirilmesi gibi sebeplerden dolayı dünyadaki en yaygın kültür bitkilerinden biridir. FAO verilerine göre, 2019 yılı itibarıyla dünyada 7,7 milyon ha alanda üzüm üretimi yapılmakta olup, bu üretim alanının %22,7'si İspanya'da bulunmaktadır. İspanya'yı Fransa, Çin, İtalya ve Türkiye takip etmektedir. Dünya yaş üzüm üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,6 oranında azalış göstererek 77,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya yaş üzüm üretiminde 14,3

milyon ton üretimle Çin birinci sırada yer alırken, 7,2 milyon ton ile İtalya ikinci sırada, 6,7 milyon ton üretimle ABD üçüncü sırada yer almaktadır. 2019 yılında dünyada toplam 10 milyon ton yaş üzüm ihracatının 1,7 milyon tonu Türkiye tarafından yapılırken, 1,3 milyon ton ile Güney Afrika ikinci sırada, 1,2 milyon ton ihracat ile İspanya üçüncü sırada yer almaktadır. Aynı yıl dünyada toplam yaklaşık 3 milyon tonluk kuru üzüm ihracatı yapılmış olup, bunun 2,1 milyon tonu (%73,0) Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tüm dünyada üretilen çekirdeksiz kuru üzümün yaklaşık %70-75'i uluslararası ticarete konu olmakta, kalan kısmı üretici ülkelerin kendi iç piyasalarında tüketilmektedir. Üretici ülkelerin iç tüketimleri 250-350 bin ton civarında seyretmektedir. Türkiye'de üretilen üzümler, çoğunlukla kuru ve yaş olarak tüketilmekle birlikte, bir miktar üzüm de pekmez, bulama, pestil, lokum gibi formlarda doğrudan veya sirke ile içki yapımında kullanıldığı gibi dolaylı olarak sanayi tarafından da değerlendirilmektedir.

Kuru üzüm ve pekmez, enerji (kalori) değerinin yüksek oluşunun yanı sıra mineral maddeler bakımından da zengin bir gıda maddesidir. Yine insan organizmasının çoğalması için yapıtaşı olarak kullanılan esansiyel amino asitlerin dengesi çok önemlidir. Bu denge anne sütünden sonra en iyi şekilde kuru üzüm ve pekmezde korunmaktadır.

Üzüm pekmezi, taze ve kuru üzüm şirasının asitliğini azaltmaksızın veya kalsiyum karbonat veya sodyum karbonat ile asitliği azaltılarak tanen, jelatin veya uygun enzimlerle durultulduktan sonra tekniğine uygun olarak vakum altında veya açıkta koyulaştırılması ile elde edilen koyu kıvamlı veya bal, çöven, süt, süttozu, yumurta akı gibi maddeler ilavesi ile katılaştırılan bir mamuldür.

Türkiye'de üretilen üzüm pekmezleri çok çeşitli olup pekmez renk, kıvam ve tat baz alınarak birbirinden farklı ürünler olarak değerlendirilmektedir. Tat durumuna göre tatlı pekmez (pH 5.00-6.00) ve ekşi pekmez (pH 3.50-5.00) olmak üzere iki sınıfa; içerdiği hidroksimetil furfural (HMF) miktarına göre birinci sınıf (max. 25 pmm) ve ikinci sınıf (max. 50 pmm) olmak üzere iki sınıfa ve katılaştırılmış olup olmadığına göre katı pekmez ve sıvı pekmez olmak üzere iki tipe ayrılmaktadır.

Üzüm pekmezi, ülkemizde bağcılığın yapıldığı hemen hemen her yerde üretilmekle birlikte en kaliteli pekmezler Kilis, Zile, Kırşehir, Kastamonu, Sivrihisar, Balıkesir, Afyon, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Hatay'da üretilmektedir. Ülkemizde bu kadar yaygın bir şekilde üretilmesine rağmen, pekmez üretimi endüstriyelleşmiş modern tesislerden ziyade küçük aile işletmelerinde geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, organik tarımın ülkemizde önem kazanmasıyla organik yaş ve kuru üzüm üretilmekte ve bu organik üzümlerle organik pekmez üretimi de gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'de 50 bin ton civarında pekmez üretimi olduğu tahmin edilmektedir. Bu üretimin %80'ini üzüm pekmezi oluşturmaktadır. Bu miktarın yarısı yurtdışına satılmaktadır. Hem Türkiye'de hem de yurt dışında pekmeze olan talep her yıl artmaktadır. Türkiye'nin 2011 yılında 217.911.000 \$ olan pekmez ihracatının, 2015 yılında 391.692.000 \$ seviyelerine ulaştığı, artış eğiliminde olduğu görülmektedir (Elâzığ Müsiad Üzüm Sektörü Raporu, 2016).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Sanayi Sicil Bilgi Sistemi verilerine göre "10.39. Başka Yerde Sınıflandırılmamış Meyve ve Sebzelerin İşlenmesi ve Saklanması" alt sektöründeki işletme sayısı 1.924 iken istihdam edilen çalışan sayısı 79.873'tür. Sektördeki işletme sayısının gıda sektörü içindeki payı yaklaşık %4 iken çalışan sayısının payı ise yaklaşık %12'dir. Alt sektörler bazında üretim değeri açısından 2013 yılı verilerine göre "Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması" alt sektörü 20.314 milyon TL ile gıda sektörü içinde yaklaşık %16.3'lük önemli bir paya sahiptir.

TOBB veri tabanına kayıtlı 198 üreticinin NACE Kodu: 10.39.03 olan (meyve ve sebzelerden jöle, pekmez, marmelat, reçel vb. imalatı (pestil imalatı dahil)) toplam üretim kapasitesi yaklaşık 233.000 ton/yıl ve ortalama üretici kapasitesi 1.175 ton/yıl seviyelerindedir.

Pekmez üretimine yönelik özel bir istatistik bulunmadığı için sektör kapasite kullanım oranlarından yola çıkılarak 10.39.03 NACE Kodunda yer alan üreticilerin son beş yıl üretim miktarları yaklaşık olarak aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

Tablo 5: Gıda Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Yıllar	Gıda Sektörü KKO (%)	10.39.03 Kodu Yaklaşık Üretim Miktarı (ton)
2020	71	165.000
2019	72	168.000
2018	72	172.000
2017	72	165.000
2016	72	170.000

Kaynak: TCMB İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranları,2021

Ön fizibilite konusu Üzüm Pekmezi İmalatı Tesisi, T.C. Merkez Bankası'nın Nace Rev: 2 koduna göre yayımlanmış olduğu kapasite kullanım oranı istatistiklerinde Gıda ve İçecek Ürünlerin İmalatı kategorisine girmektedir. Bu kategorinin sahip olduğu kapasite kullanım oranlarının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde 2016-2020 yılları arasında %71-72 bandında gerçekleştiği görülmektedir.

TOBB Sanayi Veri tabanına göre Kilis'te üzüm pekmezi imalatı alanında 3 firma faaliyet göstermekte olup bu firmadaki istihdam toplam 15 kişidir. Üzüm pekmezi imalatı gerçekleştirilen bu firmalarda yıllık 300 ton pekmez üretilmektedir.

2.4. Dış Ticaret ve Yurt İçi Talep

Dünya pekmez grubu ürünler dış ticaret verileri Birleşmiş Milletler'in UN Comtrade platformunu kullanan Trademap'ten alınmıştır. Üretim konusu olan 200799 (Pekmezler; şeker oranı > %30, pişirilerek hazırlanmış, ilave şekerli/şekersiz) GTİP kodlu ürünler incelenmiştir.

Pekmez grubu ürünler sektörü dünya ihracat miktarlarının yer aldığı aşağıdaki tabloya bakıldığında 2016 yılında yaklaşık olarak 1,5 milyon ton ihracat yapılırken 2017 ve 2018 yıllarında sırasıyla 1,6 ve 1,7 milyon ton, 2020 yılında ise 1,4 milyon ton ihracat yapıldığı görülmektedir. Yine aşağıdaki tablodan ihracat değerlerinin 2016 yılında yaklaşık olarak 2,6 milyar \$, 2018 yılında 2,9 milyar \$ ve 2020 yılında ise 2,7 milyar \$ gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 6: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Dünya İhracat Değerleri

Yıl	İhracat Miktarı (Ton)	İhracat Değeri (1.000 \$)
2020	1.415.914	2.656.006
2019	1.568.207	2.636.253
2018	1.715.502	2.861.009
2017	1.602.573	2.682.705
2016	1.496.427	2.581.555

Kaynak: International Trade Center (ITC) Trade-Map

Pekmez grubu ürünler endüstrisinde küresel ihracat miktarlarının yer aldığı aşağıdaki tabloda Şili, Hindistan, İtalya, Fransa ve İtalya gibi Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye'nin en büyük üretici konumunda olduğu görülmektedir.

Tablo 7: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Ülkelerin İhracat Değerleri (Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Şili	155.601	174.563	166.652	152.864	129.228
Hindistan	119.858	142.864	168.501	183.260	127.146
İtalya	116.038	124.280	136.457	130.912	116.095
Fransa	84.010	89.233	89.920	91.073	96.748
Belçika	83.491	81.365	79.945	80.435	79.231
Türkiye	54.066	58.992	65.813	69.809	77.444
Almanya	71.465	75.390	78.279	77.011	75.916
Hollanda	57.827	61.153	54.980	64.340	66.731
Guatemala	58.118	48.547	53.489	45.354	51.522
Çin	53.950	53.181	56.109	42.390	49.601
ABD	56.957	36.750	38.344	39.805	47.133
Yunanistan	38.786	34.696	50.845	41.800	43.238
İspanya	39.333	38.336	38.836	33.106	39.662

Kaynak: International Trade Center (ITC) Trade-Map

Pekmez grubu ürünler endüstrisinde küresel ihracat değerlerinin yer aldığı aşağıdaki tabloda Fransa, Türkiye, Almanya, İtalya ve Belçika gibi Avrupa Birliği ülkeleri ile Hindistan'ın en büyük pazar konumunda olduğu görülmektedir. Avrupa bölgesi bu pekmez grubu ürünler pazarının yaklaşık olarak %70'ini oluşturmuştur. Türkiye %10,2'lik pay ile Fransa'nın ardından sektördeki en önemli 2. ülke konumunda olduğu görülmektedir.

Tablo 8: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Ülkelerin İhracat Değerleri (\$)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020	Dünya İhracatından Aldığı Pay (%)
Fransa	314.285	343.829	367.526	362.683	385.457	14,5
Türkiye	277.058	254.900	224.530	218.120	269.786	10,2
Almanya	165.454	176.371	213.859	199.256	205.684	7,7
İtalya	208.560	223.101	244.618	219.047	199.172	7,5
Belçika	166.559	173.464	192.456	181.640	189.459	7,1
Hindistan	131.600	146.003	153.240	161.021	136.695	5,1
Hollanda	103.226	103.001	100.221	101.482	108.696	4,1
ABD	103.749	87.730	89.511	90.434	107.534	4
Şili	124.994	133.343	133.762	118.900	99.451	3,7
Çin	72.750	71.896	87.412	61.358	78.662	3
İspanya	50.936	53.524	57.794	55.289	65.540	2,5
Avusturya	53.679	61.460	66.487	63.461	62.818	2,4
Polonya	47.948	49.370	62.969	56.477	62.434	2,4

Kaynak: International Trade Center (ITC) Trade-Map

Türkiye pekmez grubu ürünleri ihracat verilerinin yer aldığı aşağıdaki tablodan 2016 yılında 54.000 ton ürün ihraç edilirken 2020 yılında %43,2 oranında artış göstererek 77.444 ton ürün ihraç edildiği görülmektedir. İhracat değerlerine bakıldığında ise 2016 yılı ihracat değeri 277 milyon \$ iken 2020 yılında %2,7 oranında azalarak 270 milyon \$ ihracat edildiği görülmektedir.

Tablo 9: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Türkiye İhracat Verileri

	2016	2017	2018	2019	2020
İhracat Miktarı (Ton)	54.066	58.992	65.813	69.809	77.444
İhracat Değeri (1.000 \$)	277.058	254.900	224.530	218.120	269.786

Kaynak: International Trade Center (ITC) Trade-Map

Tablo 10: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Türkiye İthalat Verileri

	2016	2017	2018	2019	2020
İthalat Miktarı (Ton)	1.712	2.066	4.841	3.095	5.475
İthalat Değeri (1.000 \$)	8.511	6.887	7.754	6.893	12.842

Kaynak: International Trade Center (ITC) Trade-Map

Türkiye pekmez grubu ürünleri ihracat verilerinin yer aldığı aşağıdaki tablodan 2020 yılında toplam olarak 77.444 ton ihracat yapıldığı görülmektedir. En fazla ihracatın ise 16.380 ton ile Almanya'ya yapıldığı görülmektedir. Almanya'yı 6.705 ton ile Hollanda ve 6.617 ton ile Irak'ın izlediği görülmektedir. 2020 Yılı verilerine göre toplam ihracatın %55,2'si Avrupa Birliği ülkelerine yapılmıştır.

Tablo 11: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Türkiye'den İhracat Yapılan Ülkeler (Ton)

Ülke	2016	2017	2018	2019	2020
Dünya	54.066	58.992	65.813	69.809	77.444
Almanya	13.521	14.508	16.427	14.195	16.380
Hollanda	2.817	3.559	3.266	5.710	6.705
Irak	5.894	5.751	5.697	6.475	6.617
Belçika	5.190	5.419	5.267	5.270	6.307
İtalya	1.863	1.940	2.209	2.946	4.699
S. Arabistan	2.288	2.956	3.270	4.462	3.901
Avusturya	3.158	2.418	2.556	3.272	3.474
ABD	1.030	966	1.006	2.762	3.341
Fransa	3.180	3.280	3.130	3.157	2.980
İspanya	1.629	1.828	1.993	2.303	2.193

Kaynak: International Trade Center (ITC) Trade-Map

Türkiye pekmez grubu ürünleri ihracat verilerinin yer aldığı aşağıdaki tablodan 2020 yılında yaklaşık olarak toplam olarak 270 milyon \$ ihracat yapıldığı görülmektedir. En fazla ihracatın ise 73,6 milyon \$ ile Almanya'ya yapıldığı görülmektedir. Almanya'yı 31,9 milyon \$ ile Belçika ve 25,9 milyon \$ ile İtalya'nın izlediği görülmektedir. 2020 Yılı verilerine göre toplam ihracat değerinin %69,8'i Avrupa Birliği ülkelerine ve %7,9'u ise S.Arabistan, Irak ve İsrail gibi komşu ve yakın bölge ülkelere yapılmıştır.

Tablo 12: 200799 Ürün Kodu (Pekmez Grubu Ürünler) Türkiye'den İhracat Yapılan Ülkeler (1.000 \$)

Ülke	2016	2017	2018	2019	2020
Dünya	277.058	254.900	224.530	218.120	269.786
Almanya	97.406	88.739	73.482	60.391	73.617
Belçika	33.810	31.542	24.985	23.213	31.908
İtalya	16.054	11.537	11.260	13.828	25.935
Avusturya	22.371	15.850	12.479	14.970	19.850
Fransa	18.314	16.712	11.942	12.202	14.134
Hollanda	12.265	14.242	12.304	12.790	12.762
İspanya	11.999	11.107	9.476	10.788	10.186
S. Arabistan	6.714	7.580	7.566	8.808	8.438
Irak	8.223	7.414	7.080	7.690	7.947
İsrail	4.490	3.891	3.265	3.068	4.960

Kaynak: International Trade Center (ITC) Trade-Map

2.5. Üretim, Kapasite ve Talep Tahmini

TOBB 2020 yılı verilerine göre Türkiye’de halen 198 adet 10.39.03 (meyve ve sebzelerden jöle, pekmez, marmelat, reçel vb. imalatı (pestil imalatı dahil) NACE kodunda faaliyet gösteren tesis bulunmakta olup toplam kapasiteleri yaklaşık 233.000 ton/yıldır. Bu değerler dikkate alındığında ortalama tesis kapasitesi 1.200 ton/yıl olarak hesaplanabilir. Pekmez üretim tesislerine yönelik spesifik bir kapasite kullanım oranı ve üretim istatistikleri bulunmamaktadır. Bu sebeple gıda sektörü istatistiki verileri dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır.

Merkez Bankası’nın gıda sektörüne ait son 5 yıllık kapasite kullanım oranı değerleri incelendiğinde KKO’nun %71-72 bandında değiştiği gözlenmiştir. Son yıllarda doğal ve organik gıda tüketimine yönelik trenddeki artış ile birlikte Türkiye’nin pekmez ihracatında görülen ortalama yıllık %5 artış oranı da dikkate alınarak, pekmez üretim tesisinin işletmeye açılacağı 2022 yılında %70 ve takip eden sonraki beş yılda da ortalama %70 KKO ile çalışacağı öngörülmüştür.

2.6. Girdi Piyasası

Pekmez imalatının temel hammaddesi olan üzüm yaş ve kuru olarak tüketildiği gibi pekmez (sıcak pekmez, yaş pekmez, gün kurusu pekmez) ve şire (üzüm suyu ve nişastanın birlikte kaynatılmasıyla yapılan tatlı türü) olarak da değerlendirilmektedir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2019 yılı verilerine göre dünyada yaklaşık 7 milyon ha alan üzerinde 77 milyon ton üzüm üretimi gerçekleşmiştir.

Tablo 13: Dünya Üzüm Üretim Verileri

	2015	2016	2017	2018	2019
Üretim Alanları (ha)	7.104.330	6.899.088	6.831.645	6.865.979	6.925.972
Üretim Miktarı (ton)	76.526.309	74.412.397	73.535.115	80.047.687	77.137.016

Kaynak: FAOstat, 2021

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2019 yılı verilerine göre dünyada en fazla üzüm üretimi 14,3 milyon ton ile Çin’de gerçekleşmiştir. Çin’i 7,9 milyon ton ile İtalya ve 6,2 milyon ton ile ABD takip etmektedir. Türkiye 4,1 milyon ton ile dünya üzüm üretimi sıralamasında İspanya’nın ardından 6. Sırada yer almaktadır.

Tablo 14: Dünyada Ülkeler Bazında Üzüm Üretimi (milyon Ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Çin	13,2	12,7	13,2	13,7	14,3
İtalya	7,9	8,2	7,2	8,5	7,9
ABD	7,0	7,0	6,7	6,9	6,2
Fransa	6,3	6,0	5,0	6,3	5,5
İspanya	5,8	6,1	5,4	7,0	5,7
Türkiye	3,7	4,0	4,2	3,9	4,1
Şili	2,8	2,5	2,4	2,8	2,7
İran	2,4	1,9	1,8	1,9	1,9
Arjantin	2,4	1,8	2,0	2,6	2,5
Diğer Ülkeler	25	24,2	25,6	26,4	26,2
Toplam	76,5	74,4	73,5	80,0	77,0

Kaynak: FAOstat, 2021

Türkiye üzüm üretimi verilerinin yer aldığı aşağıdaki tablodan 2016 yılında 4,3 milyon dekar alanda üzüm üretimi yapılırken 2020 yılında 4 milyon dekar alanda üzüm üretimi yapıldığı görülmektedir. Üretim miktarları incelendiğinde 2016 yılında 4 milyon ton üzüm üretimi gerçekleşirken 2020 yılında 4,2 milyon ton üretim gerçekleşmiştir. 2020 yılı üzüm üretiminin %35,6’sı Manisa, %9,1’i Mersin,

%8,8'i Denizli, %3,8'i Mardin, %3,7'si İzmir, %3,3'ü Gaziantep, %2'si Kilis illerinden ve %33,6'lık kısmı da diğer illerden sağlanmıştır.

Tablo 15: Türkiye İller Bazında Üzüm Üretim Verileri (1.000 da/ton)

İller	2016		2017		2018		2019		2020	
	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim
Manisa	793	1.367	798	1.534	807	1.235	809	1.546	834	1.498
Mersin	221	287	213	304	211	293	211	329	191	383
Denizli	406	427	407	472	386	355	374	441	357	372
Mardin	346	169	344	159	369	190	355	121	364	162
İzmir	134	195	134	176	128	195	125	154	117	155
Gaziantep	163	116	164	126	174	144	163	126	164	139
Kilis	140	92	148	85	158	47	152	81	149	85
Diğer İller	2.149	1.347	1.961	1.344	1.937	1.480	1.865	1.302	1.834	1.415
Toplam	4.352	4.000	4.169	4.200	4.170	3.939	4.054	4.100	4.010	4.209

Kaynak: TÜİK, 2021

TÜİK 2021 yılı verilerine göre Kilis'te üzüm üretimi 148.712 dekar alanda 10.040.000 tiyek (kök sayısı) yapılmakta ve bu alanlarda toplam olarak 84.888 ton üzüm üretildiği görülmektedir. Kilis'te yaygın olarak üretimi yapılan üzüm çeşitleri Rumi, Dökülgen ve Horazkarası'dır. Bunlardan şıralık ve kurutmalık bir çeşit olan Rumi, ilin toplam bağ varlığının büyük kısmını oluşturmaktadır. İlde üretim yapılan üzüm kısmen kurutulularak, pekmez imalathanelerinde pekmez ve pekmez ürünleri olarak değerlendirilirken, büyük bir çoğunluğu yaş veya kuru olarak suma fabrikalarına satış yapılarak değerlendirilmektedir. Kilis'te bağcılık yapılan alanların %60,8'i şaraplık üzüm türü olan Rumi üzüm, %36,7'si kurutmalık çekirdekli üzüm olarak yetiştirilen horozkarası ve %2,5'i ise sofralık üzüm türlerinden oluşmaktadır.

Tablo 16: Kilis İli Üzüm Üretim Alanları (da)

Ürün Grubu	2016	2017	2018	2019	2020
Sofralık Üzüm, Çekirdekli	3.769	3.769	3.905	3.905	3.842
Şaraplık Üzümler (Rumi)	105.244	99.658	96.250	93.250	90.245
Kurutmalık Üzüm, Çekirdekli	30.905	44.476	58.099	54.722	54.625
Toplam	139.918	147.903	158.254	151.877	148.712

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 17: Kilis İli Üzüm Üretim Miktarı (ton)

Ürün Grubu	2016	2017	2018	2019	2020
Sofralık Üzüm, Çekirdekli	1.655	1.797	1.681	1.945	2.240
Şaraplık Üzümler (Rumi)	77.052	67.051	20.300	53.531	56.292
Kurutmalık Üzüm, Çekirdekli	12.971	15.685	24.802	25.508	26.356
Toplam	91.678	84.533	46.783	80.984	84.888

Kaynak: TÜİK, 2021

Kilis'te yetiştirilen rumi üzümün kilogram fiyatının 2016 yılında 55 krş. 2019 yılında 125 krş. ve 2020 yılında 175 krş. olduğu tespit edilmiştir. Çekirdekli Horozkarası kuru üzümün kilogram fiyatının 2016 yılında 5 TL 2019 yılında 10 TL ve 2020 yılında 12 TL olduğu tespit edilmiştir.

Kilis Ziraat Odası verilerine göre Briks derecesi (şeker derecesi) 20, şıra randımanı % 70 olan 5-6 kg üzümünden yaklaşık 1 kg pekmez elde edilir.

Tablo 18: Kilis İli Üzüm Fiyatları (TL/kg)

Ürün Grubu	2016	2017	2018	2019	2020
Rumi Üzümler	55 krş	63 krş	85 krş	125krş	175 krş
Kuru Üzüm, Çekirdekli	5	6	8	10	12

Kaynak: Kilis Ziraat Odası, 2021

2.7. Pazar ve Satış Analizi

Ülkemizde pekmez üretimi, daha ziyade gıda sektöründe yer alan büyük firmaların entegre üretim tesislerinde yapılmakta olup, halen Türkiye’de yöresel üzümleri değerlendiren bir pekmez fabrikası bulunmamaktadır. Geleneksel yöntemlerle evlerde yapılan küçük çaplı üretimler birbirinden bağımsız, standart bir üretimden ve pazarlama–satış organizasyonundan yoksun bir şekilde sürdürülmeye çalışılmaktadır. Bölgenin yöresel üzüm çeşitlerinin sofralık satışından geriye kalan kısmının ve pazara sofralık olarak sunulma kabiliyeti olmayan kısmının pekmez üretilerek değerlendirilmesi ve Delice, Hasandede, Balışeyh vb. yöreye has bilinen isimlerle pazara sunulmasının pazarda önemli avantajlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Covid-19 salgını nedeniyle hem ülkemizde hem de dünyada tüketicilerin bağışıklık sistemlerini kuvvetlendirmek amacıyla sağlıklı beslenmeye yönelmesi, 100 milyar \$’lık küresel organik gıda pazarının önümüzdeki 5 yılda 150 milyar \$’a çıkacağı beklentisi yöresel ürünlere olan ilgiyi artıracaktır.

07.10.2020 Tarih ve 31267 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Cazibe Merkezleri Programı Kapsamında Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 3063)” ile Kilis İli OSB’de yapılacak yatırımların 6. Bölgenin tüm desteklerinden aynı oran, süre ve miktar olarak yararlanması kararı alınmıştır.

Çalışma konusu ürünün muadillerine göre pazar avantaj ve dezavantajları değerlendirildiğinde:

- Ortadoğu ülkelerine olan yakınlığı,
- Öncüpinar Gümrük Kapısı’nın il merkezine 5km, İskenderun Limanı’na 149km mesafede olması,
- Lojistik maliyetler açısından rakiplerine karşı avantajlı durumda olduğu görülmektedir.

Ülke pazarında hâkim konumdaki rakip firmalarla maliyet, teknolojik üstünlük, coğrafi avantaj, hammaddeye yakınlık vb. konularda değerlendirildiğinde:

- Hammaddenin yerelden veya Hatay, Gaziantep gibi yakın şehirlerden temin edilebiliyor olması rakip firmalara karşı maliyet avantajı sağlamaktadır.
- Kurulacak olan tesiste son teknoloji ekipman kullanılacağı için rakip firmalara karşı teknolojik üstünlük sağlanacağı öngörülmektedir.
- İlin Ortadoğu’ya yakınlığı, İskenderun Limanı’na 149 km, Habur Sınır Kapısı’na 570 km mesafede olması ve Gaziantep, Adana ve Mersin gibi büyük illere yakın olması coğrafi avantaj sağlamaktadır.

Yurt dışında pazar olarak Almanya, Fransa, İtalya, İspanya, Avusturya ve Hollanda gibi tüketim miktarlarının ve kişi başı gelirlerinin oldukça yüksek olduğu ülkeler seçilmiştir. Irak, İsrail ve Suudi Arabistan gibi coğrafi olarak yakın ülkeler de potansiyel hedef pazarlar arasında değerlendirilmektedir.

Tablo 19: Hedeflenen Satış Bölgeleri Verileri (2020)

Ülke	*Tüketim Miktarı (ton)	**Kişi Başı Gelir (\$)	***Nüfus Artışı (%)
Almanya	16.380	46.467	0,2
Belçika	6.705	46,345	0,7
İtalya	6.617	33.225	-0,2
Avusturya	6.307	50.121	0,4
Fransa	4.699	40.496	0,1
Hollanda	3.901	52.295	0,7
İspanya	3.474	29,565	0,7
S. Arabistan	3.341	23.139	1,7
Irak	2.980	5.955	2,3
İsrail	2.193	43.588	1,9

Kaynak: *International Trade Center (ITC) Trade-Map; **/** <https://data.worldbank.org/indicator>

Sektördeki firmalar pekmezin pazarlanmasında e-ticaret kanallarını aktif kullanmaktadır. Pekmezler genelde cam kavanoz ya da plastik şişelerde satılmaktadır. Bununla birlikte 5 kg teneke kutularda satışı da mevcuttur. E-satış sitelerinde pekmezin bütün çeşitleri (dut, karadut, keçiyoynuzu, üzüm, andız, hurma, pancar, şeker kamışı, incir) bulunmaktadır. Ürün fiyatları, cam kavanoz ya da plastik şişede olması, markanın bilinirliği gibi unsurlara göre farklılık göstermektedir. Koska, Filiz, Şitoğlu, Lokman, Torku, Helta, Hünnap, Arifoğlu, Seyidoğlu, Şenay, Taç, Aksu Vital sektördeki pekmez firmalarından bazılarıdır. Firmalar dağıtım kanalları aracılığıyla Türkiye'nin her noktasına ürün ulaştırabilmektedir.

Ön fizibilite konusu tesiste işletmeye geçildikten sonra yıllık olarak 1.200 ton/yıl teorik üretim kapasitesi hesaplanmaktadır. Her yıl aynı kapasitede çalışılacağı planlanmaktadır. Öngörülen satış miktarı yıllık 900 ton olup 3,6 milyon \$'a tekabül etmektedir. Tesis için planlanan kapasite kullanım oranı %75 olarak belirlenmiştir.

Tablo 20: Tesiste Üretilen Ürün Türleri, Yıllık Üretim Miktarları ve Ortalama Satış Fiyatları

Ürün	Yıllık Üretim Miktarı (Ton)	Yıllık Ortalama Satış Fiyatı (\$/kg)
Üzüm Pekmezi	1.200	4

Yurt içine yapılacak ürün satışlarında satış bedellerinin peşin tahsil edilmesi, ihraç edilen ürünlerde ise peşin veya ihraç edilen ülkelerdeki genel dış ticaret eğilimlerine göre CIF veya FOB şartları dahilinde tahsil edilecektir.

3. TEKNİK ANALİZ

3.1. Kuruluş Yeri Seçimi

Tesisin kurulabileceği en uygun alan Kilis Organize Sanayi Bölgesi olacağı düşünülmektedir. Kilis Organize Sanayi Bölgesi 90 hektar büyüklüğünde olup 2000 yılında tamamlanmıştır. 2018 yılında 2.Etap genişleme alanı için kamulaştırma ve parselasyon işlemleri tamamlanarak toplam 213,5 hektara ulaşmıştır. 2.Etap ile birlikte Kilis Organize Sanayi Bölgesinde toplam 90 adet sanayi parseli bulunmaktadır. Kilis OSB dışın KSS de bulunmakla birlikte daha çok araç bakım ve onarım hizmetlerinin yoğunlaştığı görülmektedir.

1.200 ton/yıl kapasiteli söz konusu üzüm pekmezi üretim tesisinin yaklaşık sabit yatırım tutarı 1,1 milyon \$ olarak öngörülmektedir.

Resim 1: Kilis OSB Coğrafi Konumu

Kaynak: Google Earth, 2021

3.2. Üretim Teknolojisi

Üzüm pekmezi taze üzümünden yapıldığı gibi kuru üzümünden de yapılmaktadır. Modern yöntemle tatlı sıvı pekmez üretimi aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. Kuru üzümünden pekmez yapılacaksa kuru üzümler öncelikle nemlendirilir ve kıyma makinesinden geçirilir. Kıyılmış olan kuru üzümlere ters akım prensibine göre (1:3, katı: sıvı ekstraksiyonu) özütleme işlemi uygulanır. Taze üzümlerden üretim yapılacaksa öncelikle üzümler yıkanarak temizlenirler.

Temizlenen üzümler, sap ayırma makinasından geçirilerek saplarından ayrılır. Danelenen üzümler, üzüm ezme değirmeninden geçirilerek ezilirler. Böylece üzümler, preslenmeye hazır hale gelirler. Şıranın elde edilmesi için üzümler prestan (Pnömatik, horizontal, paketli) geçirilirler. Presleme sonucu elde edilen şıraya renk kararmalarını önlemek amacıyla 50 pmm düzeyinde Kükürt dioksit (SO₂) ilave edilebilir (Batu, 1991a).

Presleme sonucu elde edilen şıra bulanık ve asit karakterlidir. Bulanıklığın derecesi ve niteliği üzümün çeşidine, taze veya bekletilmiş oluşuna göre değişmektedir. Genel olarak taze üzümlerden elde edilen şıra kuru üzümlerden elde edilenlere göre daha az bulanık olur. Modern işletmelerde üzüm şırası kaba maddelerinden ayırmak amacıyla separatörden geçirilir. Separasyon işleminden sonra şıraya asitliğini gidermek amacıyla pekmez toprağı ilave edilir. Bu amaçla 100 kg taze üzüm şırasına 0.1-1.0 kg arası pekmez toprağı (Yazıcıoğlu ve Gökçen, 1976; Kayahan, 1982) veya 100 litre şıranın asitliğini %0.1 düzeyinde azaltmak için 66g teknik kalsiyum karbonat (CaCO_3) ilave edilir (Cemeroğlu, 1982). Toprağın şıraya etkisini kolay ve çabuk sağlamak, mayaların faaliyetini önlemek ve durultmayı hızlandırmak için üzüm şırası 70 o C'ye kadar ısıtılır (Batu, 1991). Şıra soğutulur ve dinlenmeye bırakılır. 5-6 saat sonra tortunun kabın dibine çöktüğü görülür. Bu bekleme sonunda berrak kısım tortudan ayrılır.

Üzüm şırasının tamamen berraklaştırılabilmesi ve buruk tatların ortadan kaldırılabilmesi için şıraya şıraya durultma işlemi uygulanır. Durultma işlemi ısı uygulamak suretiyle, tanen-jelatin uygulaması veya enzimatik yolla sağlanabilir (Cemeroğlu, 1982). Yeterli bir durultma için, %41 kuru maddeli şıraya 10g/hL, %17 kuru maddeli şıraya ise 5g/hL tanen ve jelatin ilave edilmesi yeterli olmaktadır (Batu, 1991b). Durultma sonunda şıra filtre edilerek berrak şıra elde edilir.

Berrak şıra açık kazan ya da vakum yöntemine göre suyu buharlaştırılarak koyulaştırılmaktadır. Açık kazanda yüksek sıcaklıklarda konsantrasyon işleminde pekmezdeki şekerin %5-10 kadarının yanarak karamelize olup esmer renkli, tat ve kokusu bozuk olan bir ürün oluşmaktadır. Pekmezin böyle esmer renk alması şıranın bileşiminde bulunan indirgen şekerlerin ısı işlem sonucunda asitlerin ve diğer kimi maddelerin etkisiyle tepkimeye girmesi sonucu oluşmaktadır (Batu, 1992).

Tablo 21: Üzüm Pekmezinin Kimyasal Özellikleri

		Sıvı Pekmez	Katı pekmez
Suda çözünür katı madde (Brix °) (en az, %)		68	80
Hidroksimetil furfural (HMF) (en çok, mg/kg)		75	100
Toplam Kül (en çok, %)		2,5	3
pH	tatlı pekmez için	$\leq 5.0 - 6.0$	$\leq 5.0 - 6.0$
	ekşi pekmez için	$3.5 - 5.0 >$	$3.5 - 5.0 >$
Sakaroza (en çok, %)		1	1
Fruktoz/Glukoz oranı		0,9 – 1,1	0,9 – 1,1
Ticari Glukoz		Bulunmamalı	
C13 (‰) binde		- 23,5'den daha negatif olmalı	- 23,5'den daha negatif olmalı
Organik Asitler	Fümarik asit	Bulunmamalı	
	Okzalik asit	Bulunmamalı	
	İzobütirik asit	Bulunmamalı	

Kaynak: Türk Gıda Kodeksi Üzüm Pekmezi Tebliği (Tebliğ No: 2007/27)

Üretim tesisinde kullanılacak makine ve ekipmanlar Türk menşeli ve %100 yerlilik oranlarına sahip olup; makine listesi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda özellikleri verilen makine parkurunun kurulumu için fiziksel olarak minimum 3.000 m² kapalı alana ihtiyaç duyulmaktadır. En az 16 kişinin istihdam edileceği tesis 1.200 ton/yıl ortalama üzüm pekmezi üretim kapasitesine sahip olacaktır.

Tablo 22: Makine Ve Ekipmanların Listesi

Sıra No	Makine Adı	Adet	Birim Fiyatı (\$)	Toplam Tutar (\$)
1	Vidalı Üzüm Boşaltma Makinası	1	19.599	19.599
2	Üniversal Yıkama Makinası	1	25.621	25.621
3	Ayıklama Bandı	1	12.397	12.397
4	Besleme Elevatörü	1	13.696	13.696
5	Sap Alma	1	33.473	33.473
6	Presleme	1	24.558	24.558
7	Slot Kaba Filtre	1	15.939	15.939
8	Pastörize ve Soğutma	1	59.920	59.920
9	Enzim Tankı	1	14.168	14.168
10	Kizelkur Filtre	1	24.204	24.204
11	Konsantre Ünitesi (Filim Evaporatör)	1	371.917	371.917
12	Soğutma Tankı	1	17.533	17.533
13	Linear Volimetrik Dolum	1	4.605	4.605
14	Kavanoz Kapama Makinası	1	37.192	37.192
15	Döner Tabla (Boş Kavanoz Besleme)	1	5.313	5.313
16	Etiketleme	1	29.517	29.517
17	Inkjet Tarih Atma-Kodlama Makinası	1	6.022	6.022
18	Koli Dolum	1	8.029	8.029
19	Shrink Paketleme Makinası	1	15.939	15.939
20	Buhar Kazanı ve Ekipmanları	1	66.119	66.119
21	Hidrafor Ünites	1	9.268	9.268
22	Vidalı Kompresör ve Ekipmanları	1	8.796	8.796
23	Chiller Soğutucu	1	53.131	53.131
	TOPLAM			876.956

3.3. İnsan Kaynakları

TÜİK 2020 yılı verilerine göre Kilis İli toplam nüfusu 142.792 olup 15 yaş ve üzeri nüfusunun 115.205 olduğu görülmektedir. 15 yaş ve üzeri nüfusun eğitim düzeyleri incelendiğinde son 5 yılda ilköğretim mezunlarının azaldığı, buna karşın ortaokul mezunlarının yaklaşık 2,7 kat; lise, yüksekokul veya fakülte ve doktora mezunlarının yaklaşık 1,5 kat artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 23: Kilis İli 15 Yaş ve Üzeri Nüfusu Eğitim İstatistikleri

Yıllar	2016		2017		2018		2019		2020	
Cinsiyet	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Toplam Nüfus	46.840	46.455	48.138	49.213	50.005	51.747	50.166	51.441	56.720	58.485
İlkokul mezunu	10.600	8.712	10.737	8.983	9.388	7.431	7.499	6.207	7 361	5.967
İlköğretim mezunu	9.089	10.251	9.192	10.997	10.045	11.651	6.382	6.626	5 904	6.343
Ortaokul veya dengi mezunu	5.428	7.340	5.993	7.713	7.357	9.044	12.448	14.506	13. 093	14.583

Lise veya dengi mezunu	8.702	10.228	8.605	10.496	9.473	11.917	10.748	12.303	10. 842	12 365
Yüksekokul veya fakülte mezunu	3.934	6.236	4.457	6.605	5.184	7.452	5.646	7.689	6.205	8.373
Yüksek Lisans	154	332	246	495	269	574	336	650	347	658
Doktora mezunu	45	107	71	151	73	153	73	150	78	154

Kaynak: TÜİK,2021

Tablo 24: Çalışma Çağındaki Nüfus İstatistikleri ve Bu İstatistiğin İl Nüfusuna Oranı

Yaş Grubu	2016		2017		2018		2019		2020	
	Top. Nüfus	Top. Nüf. Oranı (%)	Top. Nüfus	Top. Nüf. Oranı (%)	Top. Nüfus	Top. Nüf. Oranı (%)	Top. Nüfus	Top. Nüf. Oranı (%)	Top. Nüfus	Top. Nüf. Oranı (%)
15-19	13.138	10	13.060	10	13.180	9	12.863	9	13.166	9
20-24	13.255	10	13.720	10	14.353	10	13.768	10	12.564	9
25-29	9.697	7	10.421	8	11.329	8	11.328	8	13.534	10
30-34	8.308	6	9.177	7	9.941	7	9.892	7	11.465	8
35-39	8.721	7	9.049	7	9.235	6	9.285	7	10.058	7
40-44	7.404	6	7.786	6	8.005	6	8.075	6	9.079	6
45-49	6.349	5	6.981	5	7.521	5	7.683	5	8.716	6
50-54	6.769	5	6.711	5	6.800	5	6.658	5	7.478	5
55-59	4.528	3	5.189	4	5.807	4	6.128	4	6.175	4
60-64	4.371	3	4.301	3	4.345	3	4.378	3	6.815	5
Toplam (15-65 yaş)	82.540		86.395		90.516		90.058		99.050	
Toplam İl Nüfus	130.825		136.319		142.541		142.490		142.792	
15-65 Yaş/İl Nüfusu (%)	63		63		64		63		69	

Kaynak: TÜİK, 2021

TÜİK 2020 yılı verilerine göre Kilis İli genel nüfusunun 2016 yılında 130.825 iken 2020 yılında 142.792'ye yükseldiği, 2016-2020 yılları arasında %9,15 oranında arttığı görülmektedir. Çalışma çağındaki nüfus (15-65 yaş arası) istatistiklerine bakıldığında ise; 2016 yılında 82.540 iken 2020 yılında 90.050'ye yükseldiği, 2016-2020 yılları arasında bu istatistiklerin %9,1 oranında arttığı görülmektedir.

Kilis İli çalışma çağındaki nüfusun (15-65 yaş arası) il nüfusuna oranına bakıldığında 2016, 2017 ve 2019 yılları arasında %63, 2020 yılında ise %69 değerine sahip olduğu görülmektedir.

TÜİK 2020 yılı verilerine göre Kilis İli genç nüfus (15-29 yaş) istatistiklerinin 2016 yılında 36.090 iken, 2020 yılında 39.264'e yükseldiği ve yaklaşık olarak %8,8 oranında arttığı görülmektedir.

Tablo 25: Kilis İli Çalışma Çağındaki Nüfus

Yaş Grubu	2016	2017	2018	2019	2020
15-19	13.138	13.060	13.180	12.863	13.166
20-24	13.255	13.720	14.353	13.768	12.564
25-29	9.697	10.421	11.329	11.328	13.534
30-34	8.308	9.177	9.941	9.892	11.465
35-39	8.721	9.049	9.235	9.285	10.058
40-44	7.404	7.786	8.005	8.075	9.079
45-49	6.349	6.981	7.521	7.683	8.716
50-54	6.769	6.711	6.800	6.658	7.478
55-59	4.528	5.189	5.807	6.128	6.175
60-64	4.371	4.301	4.345	4.378	6.815
Toplam	82.540	86.395	90.516	90.058	99.050

Kaynak: TÜİK,2021

Tablo 26: Kilis İli Genç Nüfusunun Çalışma Çağındaki Nüfusa Oranı

Yıllar	15-19	Oran(%)	20-24	Oran(%)	25-29	Oran(%)	Çalışma Çağındaki Toplam Nüfus
2016	13.138	16	13.255	16	9.697	12	82.540
2017	13.060	15	13.720	16	10.421	12	86.395
2018	13.180	15	14.353	16	11.329	13	90.516
2019	12.863	14	13.768	15	11.328	13	90.058
2020	13.166	13	12.564	13	13.534	14	99.050

Kaynak: TÜİK,2021

Söz konusu yatırım konusunun gerektirdiği nitelikteki istihdama erişim konusunda İş-Kur İl Müdürlüğü'nün ve Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin İşbaşı Eğitim Programları gibi imalat sektörlerine istihdam kazandırmaya yönelik çalışmaları ve destekleri bulunmaktadır. Bu çalışmalar ve desteklerin ilde nitelikli istihdam konusunda olumlu katkı yaptığı görülmektedir. Dolayısıyla Kilis'te yatırım konusunun gerektirdiği nitelikli istihdama erişim durumunda oldukça iyi bir konumdadır.

Detayları aşağıdaki tabloda verilen pozisyonlarda çalışmak üzere toplam 16 kişilik işgücüne ihtiyaç bulunmaktadır. Bu işgücünün işletmeye olan aylık brüt maliyetinin 93.501,00 TL (11.333 \$; *1 \$ =8.65TL) olacağı öngörülmektedir.

Tablo 27: Personel Giderleri

Sıra No	Ünvan	Kişi Sayısı	Aylık Maaş TL (Brüt)
1	Tesis Müdürü	1	15.000,00
2	Üretim Mühendisi (Gıda Mühendisi)	1	10.000,00
3	Pazarlama	1	10.000,00
4	İşçi	10	35.770,00
5	İdari Personel	1	6.000,00
6	Teknik Personel	1	6.000,00
7	Diğer	1	10.731,00
	Toplam	16	93.501,00 TL
			11.333 \$

Meyve ve sebzelerden jöle, pekmez, marmelat, reçel vb. imalatı konusunda sektörün önde gelen ilk 5 ülkesi sırasıyla Fransa, Türkiye, Almanya, İtalya ve Belçika'dır. Bu anlamda bu sektörde çalışan işçilerin genel olarak asgari ücret üzerinden değerlendirme yapıldığında Fransa'daki bir işçinin 1.741 \$, Almanya'da 1.841 \$, Belçika'da 1.844 \$ ve Türkiye'de 376 \$ aylık asgari ücret aldığı

görülmektedir. İtalya'da kanunen asgari ücret yoktur ve bu nedenle ayrı bir mevzuat yoktur. Ülkedeki çalışanların yaklaşık yarısı, ücretlerin belirlendiği bir toplu iş sözleşmesi kapsamındadır.

Tablo 28: Sektörde Önde Gelen Ülkeler Asgari Ücretleri (Aylık)

Ülkeler	Asgari Ücret (\$)
Fransa	1.741
Türkiye	376
Almanya	1.841
İtalya	-
Belçika	1.844

Kaynak: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/minimum-wage-by-country>

4. FİNANSAL ANALİZ

4.1. Sabit Yatırım Tutarı

1.200 ton/yıl kapasiteli bir üzüm pekmezi imalat tesisinin yaklaşık sabit yatırım tutarı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 29: Sabit Yatırım Tutarı

Sabit Yatırım Harcama Türü	Uygun Harcama Tutarı (TL)
1. Etüd- Proje Giderleri	200.000
2. Patent ve Lisans Giderleri	50.000
3. Arazi Gideri	125.000
4. İnşaat İşleri Giderleri	1.000.000
5. Makine-Ekipman Gideri	7.800.000
6. Demirbaş Alım Giderleri	150.000
7. Makine Taşıma ve Sigorta Giderleri	100.000
8. İthalat ve Gümrükleme Giderleri	Yurt içinden temin edilecek makine teçhizat için bu kalemden herhangi bir harcama öngörülmemiştir.
9. Montaj Giderleri	100.000
10. İşletmeye Alma Giderleri	50.000
11. Taşıt Araçları Giderleri	200.000
12. Genel Giderler	100.000
Toplam Sabit Yatırım Tutarı (TL)	9.875.000
Toplam Sabit Yatırım Tutarı (\$)	1.141.618 (1 \$ = 8,65 TL alınmıştır)

4.2. Yatırımın Geri Dönüş Süresi

Yatırımın Geri Ödeme Süresi hesaplanırken, Gelir-Gider Tablosu verileri kullanılmalıdır. Gelir-Gider Tablosundan Net kar + Amortisman + Faiz Gideri yıllar itibarıyla toplamalarının yatırım tutarına eşit olduğu yıl, projenin geri ödeme süresini göstermektedir.

$$\text{Yatırımın Geri Dönüş Süresi} = \frac{\text{Toplam Yatırım Tutarı}}{(\text{Vergi Sonrası Kar} + \text{Amortisman} + \text{Faiz})}$$

Formülü ile hesaplanabilir.

Pekmez imalatçısı firmalarla yapılan görüşmelerde yatırımın tahmini geri dönüş süresinin 3-4 yıl arasında olduğu tespit edilmiştir.

5. ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİ ANALİZİ

Çalışma konusu yatırımın çevresel etki değerlendirmesine tabi olup olmadığı konusunda bilgilendirme bu bölümde yapılacaktır.

Söz konusu yatırımın toplumsal gruplar (kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı vb.) üzerinde oluşturacağı parasallaştırılamayan olumlu veya olumsuz sosyal etkilere bu bölümde yer verilecektir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği Ek-I ve Ek-II kapsamında yer almayan ve herhangi bir surette bu durumunu belgelemek isteyenlerin (Muafiyet veya Kapsam Dışı Yazısı Almak İsteyenlerin) ilgili İl Müdürlüklerine yapacakları başvuru kapsamında muafiyet/kapsam dışı yazısı düzenlenmektedir.

Yatırımı planlanan Üzüm Pekmezi İmalatı Tesisi ÇED Yönetmeliği'nin Ek-1 listesinde yer aldığı için ÇED raporu hazırlanması zorunludur.

Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik ve sosyal kalkınma ile çevre boyutlarını içeren çok yönlü bir terimdir. Günümüzde yatırım ve yatırım araçlarına olan ihtiyaç gün geçtikçe artmakta ve bu ihtiyacın karşılanması sürdürülebilir kalkınma adına önem taşımaktadır. Sürdürülebilir kalkınma için ülke politika ve stratejilerine yönelik oluşturulmuş planlar kapsamında gerekli yatırımların yapılması hem yatırımın yapıldığı bölgenin hem de ülke ekonomilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Gelişen ülke ekonomisi ile statü farklılıkları azalarak toplumun refah ve huzuru artacaktır. Bu nedenle yatırımların gerçekleşmesinin sosyoekonomik kalkınma ve gelişmeye katkı sağlaması beklenmektedir.

Yatırımın bir diğer etkisi ise bölgedeki istihdama sağlanan katkıdır. Günümüzde işsizliğin giderek artmaktadır. Yatırım sayesinde kurulacak olan tesiste personel ihtiyacı doğacağı için yeni istihdam alanları da oluşacaktır. Yatırım özelinde işsizlik sayısında düşüş sağlanacaktır. İstihdamla birlikte ekonomik anlamda dolaylı olarak etki yaşanacaktır. Yani istihdam olan birey birçok alanda bu istihdamdan elde ettiği geliri harcama yoluna gidecek ve farklı sektörlerde zincirleme bir ekonomik hareketlilik görülecektir. Örneğin; bu istihdam sayesinde düzenli gelire sahip kişi birçok sektörde kazandığı parayı harcadacağı için genel anlamda bölge ekonomisine ve sonuç olarak da ülke ekonomisine katkı sağlanacaktır.

Kilis ilinde tarımsal üretimde çok önemli bir yere sahip olan üzüm, pekmez imalatının da ana hammaddesini oluşturmaktadır. Kilis'te yetiştirilen Kilis Rumi ve Horozkarası üzüm türlerinden yapılacak olan pekmez yatırımı ile işsizliğin yoğun olduğu ildeki dezavantajlı grupların, özellikle kadın ve gençlerin istihdam edilmesiyle ilin istihdam oranına katkı sağlaması beklenmektedir.

Ek-1: Fizibilite Çalışması için Gerekli Olabilecek Analizler

Yatırımcı tarafından hazırlanacak detaylı fizibilitede, aşağıda yer alan analizlerin asgari düzeyde yapılması ve makine-teçhizat listesinin hazırlanması önerilmektedir.

- **Ekonomik Kapasite Kullanım Oranı (KKO)**

Sektörün mevcut durumu ile önümüzdeki dönem için sektörde beklenen gelişmeler, firmanın rekabet gücü, sektördeki deneyimi, faaliyete geçtikten sonra hedeflediği üretim-satış rakamları dikkate alınarak hesaplanan ekonomik kapasite kullanım oranları tahmini tesis işletmeye geçtikten sonraki beş yıl için yapılabilir.

Ekonomik KKO= Öngörülen Yıllık Üretim Miktarı /Teknik Kapasite

- **Üretim Akım Şeması**

Fizibilite konusu ürünün bir birim üretilmesi için gereken hammadde, yardımcı madde miktarları ile üretimle ilgili diğer prosesleri içeren akım şeması hazırlanacaktır.

- **İş Akış Şeması**

Fizibilite kapsamında kurulacak tesisin birimlerinde gerçekleştirilecek faaliyetleri tanımlayan iş akış şeması hazırlanabilir.

- **Toplam Yatırım Tutarı**

Yatırım tutarını oluşturan harcama kalemleri yıllara sari olarak tablo formatında hazırlanabilir.

- **Tesis İşletme Gelir-Gider Hesabı**

Tesis işletmeye geçtikten sonra tam kapasitede oluşturması öngörülen yıllık gelir gider hesabına yönelik tablolar hazırlanabilir.

- **İşletme Sermayesi**

İşletmelerin günlük işletme faaliyetlerini yürütebilmeleri bakımından gerekli olan nakit ve benzeri varlıklar ile bir yıl içinde nakde dönüşebilecek varlıklara dair tahmini tutarlar tablo formunda gösterilebilir.

- **Finansman Kaynakları**

Yatırım için gerekli olan finansal kaynaklar; kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynakların toplamından oluşmaktadır. Söz konusu finansal kaynaklara ilişkin koşullar ve maliyetler belirtilebilir.

- **Yatırımın Kârlılığı**

Yatırımı değerlendirmede en önemli yöntemlerden olan yatırımın kârlılığının ölçümü aşağıdaki formül ile gerçekleştirilebilir.

Yatırımın Kârlılığı= Net Kâr / Toplam Yatırım Tutarı

- **Nakit Akım Tablosu**

Yıllar itibariyle yatırımda oluşması öngörülen nakit akışını gözlemlemek amacıyla tablo hazırlanabilir.

- **Geri Ödeme Dönemi Yöntemi**

Geri Ödeme Dönemi Yöntemi kullanılarak hangi dönem yatırımın amorti edildiği hesaplanabilir.

- **Net Bugünkü Değer Analizi**

Projenin uygulanabilir olması için, yıllar itibariyle nakit akışlarının belirli bir indirgeme oranı ile bugünkü değerinin bulunarak, bulunan tutardan yatırım giderinin çıkarılmasıyla oluşan rakamın sıfıra eşit veya büyük olması gerekmektedir. Analiz yapılırken kullanılacak formül aşağıda yer almaktadır.

$$NBD = \sum_{t=0}^n (NA_t / (1-k)^t)$$

NA_t : t. Dönemdeki Nakit Akışı

k: Faiz Oranı

n: Yatırımın Kapsadığı Dönem Sayısı

- **Cari Oran**

Cari Oran, yatırımın kısa vadeli borç ödeyebilme gücünü ölçer. Cari oranın 1,5-2 civarında olması yeterli kabul edilmektedir. Formülü aşağıda yer almaktadır.

$$\text{Cari Oran} = \text{Dönen Varlıklar} / \text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}$$

Likidite Oranı, yatırımın bir yıl içinde stoklarını satamaması durumunda bir yıl içinde nakde dönüşebilecek diğer varlıklarıyla kısa vadeli borçlarını karşılayabilme gücünü gösterir. Likidite Oranının 1 olması yeterli kabul edilmektedir. Formülü aşağıda yer almaktadır.

$$\text{Likidite Oranı} = (\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}) / \text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}$$

Söz konusu iki oran, yukarıdaki formüller kullanılmak suretiyle bu bölümde hesaplanabilir.

- **Başabaş Noktası**

Başabaş noktası, bir firmanın hiçbir kar elde etmeden, zararlarını karşılayabildiği noktayı/seviyeyi belirtir. Diğer bir açıdan ise bir firmanın, giderlerini karşılayabildiği nokta da denilebilir. Başabaş noktası birim fiyat, birim değişken gider ve sabit giderler ile hesaplanır. Ayrıca sadece sabit giderler ve katkı payı ile de hesaplanabilir.

$$\text{Başabaş Noktası} = \text{Sabit Giderler} / (\text{Birim Fiyat} - \text{Birim Değişken Gider})$$

Ek-2: Yerli/İthal Makine-Teçhizat Listesi

İthal Makine / Teçhizat Adı	Miktarı	Birimi (Adet, kg, m ³ vb.)	F.O.B. Birim Fiyatı (\$)	Birim Maliyeti (KDV Hariç, TL)	Toplam Maliyet (KDV Hariç, TL)	İlgili Olduğu Faaliyet Adı

Yerli Makine / Teçhizat Adı	Miktarı	Birimi (Adet, kg, m ³ vb.)	Birim Maliyeti (KDV Hariç, TL)	Toplam Maliyeti (KDV Hariç, TL)	İlgili Olduğu Faaliyet Adı

KAYNAKÇA

- Batu, A. (1991a). Farklı İki Yönteme Göre Üretilen Kuru Üzüm Pekmezinde Oluşan Kimyasal Değişmeler Üzerine Bir Araştırma . Cumhuriyet Ün. Tokat Ziraat Fakültesi Dergisi, 7(1), 179-189.
- Batu, A. (1991b). Pekmeze İşlenecek Kuru Üzüm Şıralarına Uygulanan Ön İşlemler Üzerine Bir Araştırma.
- Batu, A. F. Serim, N. Aktan, (1992). Sıvı Pekmez Üretim ve Depolanması Sırasında Oluşan Kimi Problemler ve Çözüm Yolları Üzerinde Bir Araştırma. Cumhuriyet Ün. Tokat Ziraat Fakültesi Dergisi, 7(2), 259-275.
- Cemeroğlu, B. (1982). Meyve Suyu Üretim Teknolojisi. Teknik Basım Matbaası, Ankara.
- Duran, M. (2003). Üzüm etüdü. Dış Ticaret Araştırma Servisi, Ankara.
- Dünya Bankası, <https://data.worldbank.org/indicator>
- International Trade Center (ITC), <https://www.trademapp.org>.
- Kaya, C. vd. (2005). Pekmez Üretim Teknikleri. GAP IV. Tarım Kongresi 21-23 Eylül 2005, 2. Cilt 1482-1490, Şanlıurfa.
- KOSGEB, <https://www.kosgeb.gov.tr>
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, <https://www.tcmb.gov.tr>, 2020
- Türkiye İstatistik Kurumu, <https://www.tuik.gov.tr/>
- Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. (2004)
- Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu, Türkiye Gıda ve İçecek Envanteri, 2016

Adres: İncilipınar Mahallesi, Muammer Aksoy Bulvarı, Vakıflar Güven İş
Merkezi Kat:2-3 Şehitkamil Gaziantep/TÜRKİYE 27060

Tel: +90(342) 231 0701

E-Posta: info@ika.org.tr

Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılmaz.